



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4 (2)



ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, aprel.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoirazimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmoxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.



MUNDARIJA

RAQAMLI IQTISODIYOTDA “AKT XIZMATLARI” TUSHUNCHASI VA ULARNING EKSPORT SALOHİYATI.....	14
Shermatov Sherzod Xotamovich	
RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARI	20
Amonov Mirzohid Tuymuratovich, Xodjayev Anvar Rasulovich	
TIJORAT BANKLARINING BYUDJET MABLAG‘LARI HISOBIGA MOLİYALASHTIRILADIGAN LOYIHALARDAGI ISHTIROKINI KUCHAYTIRISH MEXANIZMLARI	26
Maxmudov Rahimjon Hamid o‘g‘li	
KORPORATIV BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING STRATEGIK YO‘NALISHLARI.....	33
Shakirova Gulbaxor Sharipdjanovna	
YASHIL IQTISODIYOTGA O‘TISHDA XORIJIY TAJRIBALAR TAHLILI VA UNI O‘ZBEKISTON SHAROITIDA QO‘LLASH IMKONIYATLARI	38
Ne‘matova Mavsuma, Xolmamatov Diyorbek	
ВЛИЯНИЕ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ НА ИНВЕСТИЦИОННУЮ АКТИВНОСТЬ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ	43
Буранова Лола Вахобовна	
ФИНТЕХ-ЭКОСИСТЕМА КАК ФАКТОР ИНКЛЮЗИВНОГО И УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА: СТРУКТУРНЫЙ АНАЛИЗ И ПЕРСПЕКТИВЫ ТРАНСФОРМАЦИИ	54
Эшмуротов Дониёр Ихтиёр угли	
ZAMONAVIY MARKETING KONSEPSIYALARI ASOSIDA XIZMATLAR RAQOBATBARDOSHLIGINING USLUBIY JIHATLARI	60
Ostonaqulova Gulsaraxon Matyoqub qizi, Fayzullayeva Zamira Alijonovna	
XIZMAT KO‘RSATISH KORXONALARINING IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA‘MINLASHDA SERVIS XAVFSIZLIGI INDEKSI: SAMARQAND VILOYATI MISOLIDA.....	64
Shodmanova Zubayda Ubaydullayevna	
QURILISH FAOLIYATI SOHALARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING ILG‘OR XORIJIY TAJRIBALARI	73
Xusanov Kamoliddin Xolmamat o‘g‘li	
INSON KAPITALI VA KADRLAR SALOHİYATINI BOSHQARISHNING NAZARIY KONSEPSIYALARI.....	73
Abdullo Sohobov	
O‘ZBEKISTONDA URBANIZATSIYA JARAYONLARI JADALLASHUVI VA UNING HUDUDIIY XUSUSIYATLARI	84
Mamanazarov Oybek Shomurodovich	
KORXONALAR MOLİYAVIY HOLATINI MOLİYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI (MHXS) ASOSIDA BAHOLASHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI	91
Xamidov Javoxir Shavkat o‘g‘li	
BIZNES JARAYONLARINI MONITORING QILISH TIZIMINING HOZIRGI HOLATI TAHLILI.....	95
Dadajonova Madina Ravshan qizi	
O‘ZBEKISTON VA XORIJIY MAMLAKATLARDA BENEFITSIAR MULKDOR KONSEPSIYASINI QO‘LLASHNING DOLZARB MASALALARI	100
Ochilov Farhod Malikovich	
O‘ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTGA O‘TISHNING MAKROIQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH (GDP, BANDLIK VA INVESTITSİYALAR KESIMIDA)	106
Hayitov Jamshid Xolboyevich	



INVESTITSION JOZIBADORLIKKA TA'SIR QILUVCHI OMILLAR TAHLILI	111
Mamatqulova Hafiza Bahodir qizi IPOTEKA BOZORI MUAMMOLARINING EMPIRIK TAHLILI VA ULARNI BARTARAF ETISH STRATEGIYALARI	118
Ollokulova Feruza Mansurovna, Safarova Dilrabo Baxriddin qizi MILLIY IQTISODIYOT RAQOBATIDA NAZARIY VA AMALIY QARASHLAR.....	122
Karimova Iroda Abdusattarovna KORPORATIV BANK XIZMATLARIGA INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR HAMDA ZAMONAVIY BIZNES MODELLARNI JORIY ETISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARI	128
Qurbonov Abror Abdullayevich GREEN ECONOMY DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN AND INDONESIA: A COMPARATIVE STUDY	133
Ibrokhimova Iroda Ikromjon Kizi. Askolani. Javliyev Nuriddin Bektemir o'g'li AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHDA REKRUTING AGENTLIKLARINING O'RNI	142
Sherkulova Nodirabegim Baxordin qizi ФАКТОРЫ ТЕКУЧЕСТИ КАДРОВ И МЕХАНИЗМЫ УДЕРЖАНИЯ ПЕРСОНАЛА В СОВРЕМЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ УЗБЕКИСТАНА.....	148
Джураева Гузаль Шавкатовна BUDJET DAROMADLARI TARKIBIDAGI SOLIQLARNING ULUSHINI BOSHQARISH	156
Abduraxmonova Gulmira Sobir qizi RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA AVTOSERVIS SHOXOBCHALARINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH..... 161	
Marqayev Xurshid Aliqulovich THE ECONOMIC NATURE OF HUMAN CAPITAL AND ITS RECOGNITION IN ACCOUNTING AS AN OBJECT OF ECONOMIC ANALYSIS	165
Zafar Qodirov Abdivaxobovich O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARINING SAMARADORLIGINI BAHOLASH	170
Ibragimov G'ayrat Ablaqulovich. Tursunov Ozod Matlubovich Shukurova Nilufar Qahramonova IMPROVING THE EFFICIENCY OF INNOVATIVE SERVICES IN THE DIGITAL ECONOMY.....	175
Mirzaev Kulmamat Djanzakovich NODAVLAT NOTIJORAT TASHKILOTLARI MOLIVAVIY BARQARORLIGINI BAHOLASHDA INTEGRAL KO'RSATKICHLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	179
Aliyev Arslon Salom o'g'li A STUDY ON THE COLLABORATIVE MECHANISM OF DIGITAL ARCHIVES GOVERNANCE AND TALENT GOVERNANCE: AN ANALYSIS BASED ON JOB COMPETENCY, PERFORMANCE EVALUATION, AND ORGANIZATIONAL EFFECTIVENESS.....	184
Wang Biao USTAMA ISHLAB CHIQUARISH XARAJATLARINING MAZMUNI VA UNI XALQARO STANDARTLARGA MUVOFIQ TAKOMILLASHTIRISH	190
Tashnazarova Dilfuza Samiddinovna INTEGRATSIYA SAMARADORLIGINI O'LGHASHNING METODOLOGIK MODEL VA INDIKATORLAR TIZIMI.....	195
Aliqulov Abbas Baxtiyor o'g'li XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA XIZMATLAR SIFATINI TAKOMILLASHTIRISH	202
Xudoyorov Lochinbek Bahromovich MOLIVAVIY HISOBOTLAR AUDITINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI	207
Elomonov Dadaxon Ozodullayevich	



TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARIDA IQTISODIY RESURLARDAN SAMARALI FOYDALANISH YO'LLARI.....	213
L.S. Azimova	
THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF IFRS AND FINANCIAL REPORTING	218
Tojiboyev Abdullajon Kamoliddin o'g'li	
PAXTA-TO'QIMACHILIK SANOATIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIKNING HUQUQIY ASOSLARI.....	223
Abdullayev Hamidulla Abdug'ani o'g'li	
TURIZM KORXONALARIDA XIZMATLAR SIFATINI OSHIRISH ORQALI RAQOBATBARDOSHLIKNI KUCHAYTIRISHNING ZAMONAVIY BOSHQARUV MEXANIZMLARI	227
Ergasheva Zarifa Baxtiyarovna	
CHO'L-YAYLOV CHORVACHILIGI MAJMUASI RIVOJLANTIRISH	232
Nurmanov Sherzod Xujayarovich	
KREDITORLAR REYTINGINI MASHINAVIY O'QITISHGA ASOSLANGAN BASHORATLASH ALGORITMLARI.....	237
Beknazarov Ulug'bek Zafar o'g'li	
MIKROIQTISODIYOTDA ISTE'MOLCHILAR XULQ-ATVORI VA TALAB SHAKLLANISHI OMILLARI	242
Raximov Azizbek Saliyevich	
OLIY TA'LIMNI MOLIALASHTIRISHNING ILG'OR XORIJIY Tajribasi: AQSH MISOLIDA.....	246
Kurbanov Baxodir Negmatullayevich	
O'ZBEKISTON TURIZM INDUSTRIYASINI BOSHQARISHDA INNOVATSION YONDASHUVLARNI JORIY ETISH USULLARI.....	250
Ashurova Shaxnoza Almasovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA OMMAVIY AXBOROT VOSITALARI KORXONALARINING MOLIVAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING NAZARIY ASOSLARI	257
Sharipova Shahlo Istamovna	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA RAQAMLI TEKNOLOGIYALAR ASOSIDA XIZMATLAR SIFATINI TAKOMILLASHTIRISH.....	262
Xudoyorov Lochinbek Bahromovich	
XIZMATLAR SOHASIDA MIJOZ QONIQLASHINI OSHIRISH MEXANIZMLARI: QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI MISOLIDA	278
Aqsungul Usenova Tenel qizi, Qoraqalpoq davlat universiteti	
Dawletmuratov Adilbay Mirzaboyevich	
O'ZBEKISTONDA QANDOLAT MAHSULOTLARI BOZORINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI.....	283
Azlarova Munira Muhammad-Amin qizi	
TA'LIM XIZMATLARI BOZORINI SHAKLLANTIRISH, RIVOJLANTIRISH VA KO'RSATKICHLARINI O'RGANISH.....	289
Bozorova Madina Raxmat qizi	
IMPROVING SERVICE QUALITY MONITORING IN SERVICE ENTERPRISES BASED ON DIGITAL TECHNOLOGIES.....	294
Xudoyorov Lochinbek Bahromovich	
KREDITLASH MEXANIZMINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI VA UNING TARIXIY RIVOJLANISH BOSQICHLARI.....	299
Ortiqov Husan Usmonaliyevich	
O'ZBEKISTONDA QIMMATLI QOG'OZLAR BOZORI MUAMMOLARI VA RIVOJLANISH YO'NALISHLARI.....	304
Abdusalomov Ozodbek Baxtiyor o'g'li	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARINING IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA SERVIS XAVFSIZLIGI INDEKSI: SAMARQAND VILOYATI MISOLIDA	311
Shodmanova Zubayda Ubaydullayevna	
O'ZBEKISTONDA EKSPORTNI OSHIRISHDA AKT RIVOJLANISHINING O'RNI.....	315
Sadriddinov Ulug'bek Jaloliddin o'g'li	



QURILISH FAOLIYATI SOHALARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING ILG'OR XORIJIY TAJRIBALARI.....	322
Xusanov Kamoliddin Xolmamat o'g'li	
INSON KAPITALI VA KADRLAR SALOHİYATINI BOSHQARISHNING NAZARIY KONSEPSIYALARI	326
Abdullo Sohibov	
SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA TIJORAT BANKLARIDA RISK-MENEJMENT SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	331
Davronov Sanjar Ziyotovich	
SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA BOSHQARUV QARORLARINI QABUL QILISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	336
Ashrapova Noilaxon Niyazxonovna	
ISHLAB CHIQRISH KORXONALARINI BOSHQARISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING XORIJ TAJRIBASI TAHLILI VA UNGA ILMIY YONDASHUVLAR.....	340
Ochilov Baxtiyor Muminjonovich	
THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF IFRS AND FINANCIAL REPORTING.....	346
Tojiboyev Abdullajon Kamoliddin ugli	
SIRKULYAR IQTISODIYOTGA O'TISH: MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR	351
Astanakulov Olim Tashtemirovich	
Muxammad Id Balbaa (Muhammad Eid Balbaa)	
Habibe Elif Kutlugun (Habibe Elif Kutlugun)	
GLOBAL IQLIM O'ZGARISHI FONIDA EKOLOGIK SIYOSAT VA BARQAROR RIVOJLANISH STRATEGIYALARI	357
Xamzayev Abdushukur Xudoyqulovich	
INTERNATIONAL MARKETING STRATEGIES FOR UZBEKISTAN'S TEXTILE INDUSTRY: CHALLENGES, OPPORTUNITIES, AND ECONOMETRIC EVIDENCE	362
Aziz Kurbanovich Abdullaev	
Sarvarbek Allayev Erkin ugli	
Shavkat Asrolovich Ruziev	
DIRECTIONS FOR TOURISM DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN BASED ON DIGITAL TECHNOLOGIES	369
Mirzaev Kulmamat Djanzakovich	
TEMIR YO'L TRANSPORTIDA SOLIQQA TORTISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI TAHLILI ("O'ZBEKISTON TEMIR YO'LLARI" AJ MISOLIDA).....	373
Barotov Baxtiyor Vaxobovich	
CHIQUINDILARNI QAYTA ISHLASHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI VA BARQAROR RIVOJLANISHDAGI O'RNI	377
Muxitdinova Kamola Alisherovna	
TRANSPORT LOGISTIKASIDA TAVAKKALCHILIKLARNI SUG'URTALASH: O'ZBEKISTON VA AQSH TAJRIBASI ASOSIDA TAQQOSIY TAHLIL.....	381
Jabborov Islom Xusan o'g'li	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARINING IQTISODIY SALOHİYATINI BARQAROR BOSHQARISH	385
Xayrullayev Shaxram Yunus o'g'li	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA SERVIS KORXONALARIDA XIZMATLAR SIFATI BOSHQARUVINING ZAMONAVIY MODELLARI	392
Xudoyorov Lochinbek Bahromovich	
BIZNES JARAYONLARI MONITORINGI SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEZONLARI VA KO'RSATKICHLARI.....	398
Dadajonova Madina Ravshan qizi	
SIRKULYAR IQTISODIYOT KONSEPSIYASINI AMALGA OSHIRISHNI BAHOLASH KO'RSATKICHLARINI (INDIKATORLARINI) SHAKLLANTIRISH.....	403
Sharifxo'jayeva Xonzodaxon A'lo qizi	



TURIZM QISHLOQLARINI SHAKLLANTIRISH MEZONLARI VA INDIKATORLARI TIZIMI	408
Xudaynazarova Dilorom	
NODAVLAT OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA MOLIVAVIY BOSHQARUV VA BOSHQARUV HISOB TIZIMINING AMALIYOTI: MUAMMOLAR VA TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	416
Xojiboyev Muxiddin Shodimuxamedovich	
DAVLAT XARIDLARI JARAYONIDA XAVFLARNI IDENTIFIKATSIYA QILISH, TASNIFLASH VA RISKKA ASOSLANGAN ICHKI AUDITNI TAKOMILLASHTIRISH	421
Meliboyev Askar Eshmuratovich	
DEVELOPING GARMENT MANUFACTURING STRATEGY IN THE CONTEXT OF DIGITAL TRANSFORMATION	426
Mahbuba Rahmonova	
Feruza Mansurovna Ollokulova	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGIDA INVESTITSIYA SIYOSATINING IQTISODIY AHAMIYATI	430
Bakhit Mambetnazarov	
Atabek Tureev	
SOLIQ TUSHUMLARI VA MAJBURIY AJRATMALARNING DAVLAT MOLIVASIDAGI O'RNI: 2020-2025 YILLAR TAHLILI VA ISTIQBOLI.....	434
Olimov Shukurulla Dilshodjon o'g'li	
ФАКТОРЫ ТЕКУЧЕСТИ КАДРОВ И МЕХАНИЗМЫ УДЕРЖАНИЯ ПЕРСОНАЛА В СОВРЕМЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ УЗБЕКИСТАНА	439
Джураева Гузаль Шавкатовна	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA KICHIK KORXONALAR IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	447
Mamirov Zamir Uzoq o'g'li	
XORIJY TO'G'RIDAN-TO'G'RI INVESTITSIYALARNI JALB ETISHDA O'ZBEKISTON TAJRIBASI: MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR.....	453
Xatamov Nurbek Ochilidievich	
DAVLAT BYUDJETI XARAJATLARI HISOB VA TAHLILINING AMALDAGI TIZIMI	458
Ostonokulov Azamat Abdurkarimovich	
Tursinbaev Gafur Jolmurzaevich	
MOLIVAVIY HISOBOTLAR AUDITINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI	464
Elomonov Dadaxon Ozodullayevich	
СТРАХОВАНИЕ КАК ИНСТРУМЕНТ СНИЖЕНИЯ ФИНАНСОВЫХ ПОТЕРЬ ОТ НЕПРЕДВИДЕННЫХ РИСКОВ, ОКАЗЫВАЮЩИХ ВЛИЯНИЕ НА ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКУЮ ПРИБЫЛЬ (ДОХОД).....	470
Азимжон Мелиев Муродулло угли	
A STUDY ON THE COLLABORATIVE MECHANISM OF DIGITAL ARCHIVES GOVERNANCE AND TALENT GOVERNANCE: AN ANALYSIS BASED ON JOB COMPETENCY, PERFORMANCE EVALUATION, AND ORGANIZATIONAL EFFECTIVENESS	475
Wang Biao	
SANOAT KORXONALARI INNOVATION SALOHİYATINI BAHOLASH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH	481
Bahodirov Shohruh Bahodir o'g'li	
QIMMATLI QOG'OZLAR BOZORINI TARTIBGA SOLISHNING XALQARO TAJRIBASI.....	488
Mallabayev Jobir Baxtiyorovich	
ANALYSIS OF THE FINANCIAL AND ECONOMIC ACTIVITY REPORTS OF OOO SAM TRADING STROY	493
Usmonova Dilfuza Ilhomovna	
WAYS TO IMPROVE THE USE OF FOREIGN EXPERIENCE IN THE TRANSPORT	



AND LOGISTICS CLUSTER IN THE NEW UZBEKISTAN.....	500
Musayeva Shoira Azimovna	
FOUNDATIONS FOR THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF TRANSPORT LOGISTICS IN UZBEKISTAN	507
Muradov Alisher Kurbanbaevich	
DAVLAT MULKINI BOSHQARISHNING INNOVATSION VA RAQAMLI MEXANIZMLARINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	513
Musurmonqulov Muhammad Ural o'g'li	
KORXONALARNING INVESTITSIIYA FAOLIYATINI STRATEGIK BOSHQARISH: NAZARIYA VA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR INTEGRATSIYASI.....	521
No'monjonova Muazzam Mahbubjon qizi	
KORXONALARDA DEBITORLIK VA KREDITORLIK QARZLARNI BOSHQARISHNING INNOVATSION YONDASHUVLARI VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	526
Mirzaev Ozod Furkatovich	
INVESTITSIIYA LOYIHALARINI MOLIALASHTIRISH MEXANIZMLARINI RIVOJLANTIRISH: GIDROENERGETIKA SEKTORI MISOLIDA	531
Xusanov Shaxbozbek Shuxratjon o'g'li	
ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЕ ИННОВАЦИИ В КРАУДФАНДИНГЕ: БЛОКЧЕЙН, ИИ И БУДУЩЕЕ ИНВЕСТИРОВАНИЯ	538
Хамидова Фаридахон Абдулкарим кизи	
Каримова Азиза Аъзамиддин кизи	
BANK TIZIMIDA QO'LLANILADIGAN RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING TURLARI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI	545
Ollokulova Feruza Mansurovna	
Xursanova Shaxnoza Anvar qizi	
TA'LIM MUASSASALARIDA QO'SHIMCHA TA'LIM XIZMATLARINI BOSHQARISHNING NAZARIY YONDASHUVLARI	549
Safarova Kamola Shuxrat qizi	
QASHQADARYO VILOYAT MINTAQASINING IQTISODIY XAVFSIZLIK DARAJASI VA UNI BAHOLASH USLUBIYATI	553
Nurxonov Komiljon Tovkarayevich	
AYOLLARGA NISBATAN ZO'RAVONLIKNING IQTISODIY OQIBATLARI VA UNI KAMAYTIRISHNING BARQAROR RIVOJLANISHDAGI O'RNI.....	562
Feruza Bahodirxonovna Ibragimova	
ИНВЕСТИЦИОННЫЙ И ИННОВАЦИОННЫЙ ПОТЕНЦИАЛ ТУРИЗМА В УЗБЕКИСТАНЕ: СТРУКТУРНЫЕ ТРАНСФОРМАЦИИ И НОВЫЕ ИСТОЧНИКИ РАЗВИТИЯ.....	567
Насиров Дилшод Фархадович	
Асадов Амальжон Мехрожевич	
Ахматов Алинур Дилшодович	
ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ МОДЕЛИ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ	572
Насиров Дилшод Фархадович	
Хамраева Севара Мамуржановна	
Бахтиярова Алтынгул Бахтияровна	
INVESTITION JOZIBADORLIKKA TA'SIR QILUVCHI OMILLAR TAHLILI	579
Mamatqulova Hafiza Bahodir qizi	
ЦИФРОВЫЕ ПЛАТФОРМЫ КАК НОВАЯ ФОРМА ОРГАНИЗАЦИИ БИЗНЕСА – ЭВОЛЮЦИЯ УПРАВЛЕНИЯ И ИНСТИТУЦИИ	586
Рахмонов Хумоюн Рустамжон угли	
XORIIY BANKLARNING YANGI BOZORLARGA KIRISH STRATEGIYALARI VA ULARNING MILLIY BANK TIZIMLARIGA TA'SIRI ("IOTEKA-BANK" AKSIYADORLIK TIJORAT BANKI MISOLIDA)	598
Kadirov Vaxid Marimbayevich	
Rajabboyeva Asalxon Mahmud qizi	
OECD VA YEVRONA ITTIFOQI MAMLUKATLARIDA BILVOSITA SOLIQQA TORTISH TIZIMLARINING QIYOSIY TAHLILI VA O'ZBEKISTONDA UNI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI.....	605
Tuxliyev Bozor Karimovich	
Dusiyarov Sherzod Xolmuratovich	
JISMONIY TARBIIYANING INSON SALOMATLIGINI MUSTAHKAMLASHDAGI ROLI	614
Abdilaxatov Zafar Abdigapirovich	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ОРГАНИЗАЦИОННО-ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ СТРУКТУРЫ УПРАВЛЕНИЯ ПРОЕКТАМИ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ ТАМОЖНИ	621
Ли Ирина Валентиновна	



JAHON IQTISODIYOTIDA O'ZBEKISTONNI TUTGAN O'RNI VA UNI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI	627
Boboqulov Sanjar Bahromqulovich	
OBODONLASHTIRISH XIZMATLARI IJTIMOYIY MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	633
Hayitov Jamshid Xolvoyevich	
Ibragimova Gulhayo Nuriddin qizi	
O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORI TAHLILI	638
Hamroyeva Sabina Ismoil qizi	
EXPLORATION OF TOURISM FLOW GENERATING IN SAMARKAND UNDER THE BACKGROUND OF DIGITAL ECONOMY	644
Jie YANG	
ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ОЗДОРОВИТЕЛЬНОГО ТУРИЗМА В УЗБЕКИСТАНЕ.....	651
Усманова Диляфруз Каршиевна	
YASHIL ISTE'MOL XULQ-ATVORINI SHAKLLANTIRISH OMILLARI VA STRATEGIK ISTIQBOLLARI	656
Ishmuratov Baxodir Xusanovich	
O'ZBEKISTONDA INFLYATSIYA VA FOIZ SIYOSATINING BANK KREDITLARIGA TA'SIRI	661
Ibragimova Saule Orinbaevna	
IJTIMOYIY HIMOYA TIZIMI SAMARADORLIGINI BAHOLASHDA IJTIMOIY-IQTISODIY KO'RSATKICHLARNING ROLI: STATISTIK YONDASHUV	665
Qurbonboyev Abdulla Mansur o'g'li	
O'ZBEKISTONDA INFLYATSIYAGA QARSHI KURASH DASTURINI AMALGA OSHIRISH YO'NALISHLARI.....	671
Murtazayev Ulug'bek Abdusalom o'g'li	
XARAJATLAR HISOBINI YURUTISHNING ZAMONAVIY USULLARI TAHLILI	675
Xasanov Baxodir Akramovich	
Yo'ldiyev Oybek Ulug'bek o'g'li	
SUG'URTA KOMPANIYALARINING MOLIVAVIY RISKLARINI KOMPLEKS BAHOLASH METODOLOGIYASI	683
Baymuratova Gulirayxon Tursunbayevna	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA BARQAROR TURIZMNI RIVOJLANTIRISH.....	688
Ibragimov Husen Ismailovich	
KONSALTING XIZMATLARINING RIVOJLANISH EVOLYUTSIYASI VA RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI	692
Ermamatova Shoxsanam Ermamat qizi	
GLOBAL BRANDING VS. LOCAL BRANDING: STRATEGIC TRADE-OFFS IN INTERNATIONAL MARKETING	698
Aziz Kurbanovich Abdullaev	
Mamasolieva Kamila	
Akhmedova Zaynabkhon Khayrullo qizi	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA INVESTITSIYA MUHITINI YAXSHILASH MEKANIZMLARI VA ULARNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI.....	706
Xatamov Nurbek Ochilboyevich	
TIJORAT BANKLARINING SAMARADORLIGIGA TA'SIR QILUVCHI MAKRO VA MIKROIQTISODIY KO'RSATKICHLARNI EKONOMETRIK TAHLILI	711
Nabixojayeva Maxfuza Ulug'bekovna	
AGROKLASTERLARDI MAHSULOT (ISH, XIZMAT)LARNI SOTISH JARAYONLARI AUDITINING AMALIYOTI.....	717
Eshmuratov Ulug'bek Tashmuratovich	
SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMINI MOLIVALASHTIRISHDA DASTURIY BYUDJETLASHTIRISHNI JORIY ETISHNING NAZARIY VA AMALIY ASOSLARI	723
Umidjon Abdullajonov	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ПРОБЛЕМНЫМИ КРЕДИТАМИ В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ	730
Избосаров Бобуржон Бахриддинович	
Ахмедова Улмасой Хусан кизи	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ФИНАНСОВОЙ ПОДДЕРЖКИ ПРИВЛЕЧЕНИЯ БЕДНЫХ СЕМЕЙ К ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВУ	736
Ережепов Кууанышбай Жиенбай улы	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA SANOAT KORXONALARI RAQOBATBARDOSHLIGIGA TA'SIR ETUVCHI ICHKI VA TASHQI OMILLAR TASNIFI.....	741
Jalolov Abbosxon Ravshanxon o'g'li	
BYUDJET TASHKILOTLARIDA ASOSIY VOSITALAR HISOBINI MODERNIZATSIYA QILISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI.....	747



Ruziyev Shavkatjon Faxridinovich KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINI MOLIVAVIY TA'MINLASHNING XORIJIY TAJRIBASI.....	756
Aymurzaeva Gulnaz Puxarbaevna YER-SUV RESURLARINI BOSHQARISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELEKTNI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI	762
Rustamov Umidjon Xayitboyevich GEOSIYOSIY NOANIQLIK SHAROITIDA TA'MINOT ZANJIRLARINI BOSHQARISHNING INNOVATSION MODELI	767
Nodir Xidirov G'iyosaliyevich Sarvinovxon Lutfullayeva Azizxon qizi NEFT-GAZ SANOATIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING XALQARO TAJRIBASI	775
Mallayev Sirojiddin Eshdaviatovich AGROKLASTERLAR RIVOJLANISHINING INSTITUSIONAL-IQTISODIY NAZARIY MODELI	781
O'rinboyev Ulug'bek Otabekovich ИНТЕГРАЦИЯ ПРИНЦИПОВ CSR В СИСТЕМУ УСТОЙЧИВОГО КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ.....	789
Идиева Наргиза Олимовна Норова Саломат Юсуповна KORXONALARNING INVESTITSIYA FAOLIYATINI STRATEGIK BOSHQARISH: NAZARIYA VA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR INTEGRATSIYASI.....	797
No'monjonova Muazzam Mahbubjon qizi ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ВЗАИМОСВЯЗИ БЕРЕЖЛИВОСТИ И ИННОВАЦИЙ.....	803
Аллаберганов Закир Габиович “YASHIL IQTISODIYOT” BARQAROR RIVOJLANISHNING MUHIM YO'NALISHI SIFATIDA (YEVRIPA ITTIFOQI MISOLIDA)	809
Sharifxodjayev Shavkat Oqilovich Achilova Shirin Shavkat qizi DON MAHSULOTLARI KORXONALARIDA RESURLARDAN FOYDALANISHNING IQTISODIY AHAMIYATI	815
Aipova Iroda Ikramovna DON MAHSULOTLARI SANOATIDA EKOLOGIK VA IQTISODIY SAMARADORLIKNI UYG'UNLASHTIRISH.....	820
Aipova Iroda Ikramovna YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA KO'P KVARTIRALI UY-JOY FONDIGA XIZMAT KO'RSATISH TIZIMINI INNOVATSION RIVOJLANTIRISH	826
Najmiddinov Sherzod Qiyomiddin o'g'li Berdiyeva Dilfuza Axatovna ENERGETIKA INFRATUZILMASINING HUDUDIY RIVOJLANISH VA IJTIMOY TENGLIKKA TA'SIRI.....	831
Babjanova Dilfuza Abdurasulovna SANOAT KORXONALARIDA QAROR QABUL QILISH JARAYONLARIGA SUN'IY INTELEKT TEXNOLOGIYALARINI JORIY ETISH SAMARADORLIGI.....	836
Xusanova Malohat Mingnorovna АНАЛИЗ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ПРОЕКТАМИ И ПРОГРАММАМИ СТРАТЕГИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ООО «YANGI ZAMON TUHFASI»	842
Шавкатов Шохаббос Шухрат угли O'ZBEKISTON MISOLIDA LOMBARD SEKTORI MOLIVAVIY KO'RSATKICHLARI VA HISOB AMALIYOTI.....	854
Maksud Zaxirov IQTISODIY O'SISH VA O'ZBEKISTONNING YAIM DARAJASI.....	859
Nurova Farog'at Salohiddin qizi MINTAQAVIY MEHNAT BOZORI - XALQARO MEHNAT BOZORINING BIR QISMI SIFATIDA	864
Ismatova Shoxsanam Abdulaziz qizi DIGITAL INTERNATIONAL MARKETING: PROMOTION WITHOUT BORDERS (Rapid entry into foreign markets on a minimal budget using social media, influencers, and marketplaces (Amazon, AliExpress))	869
Abdullaev Aziz Kurbanovich Azimov Khumoyun Khamid ugli Pardayev Khusniddin Jakhongir ugli O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHDA NOSTANDART BANDLIK SHAKLLARIDAN FOYDALANISHNING ILG'OR XORIY TAJRIBALARI	878
Fayzullayev Nurulla Baxromovich	



TIBBIYOT TIZIMINI MOLIYALASHTIRISHNING YANGI YECHIMLARI.....	885
Muhammadiev Ramz Zoirjon o'g'li	
BANKLAR INNOVATSION FAOLIYATNI RIVOJLANTIRISHDA KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMINING O'RNI	888
Muxtorova Shaxlo Farxodovna	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA INVESTITSiya LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISH MANBALARI TAHLILI.....	893
Nazirova Sayyora Baxtiyorovna	
Ergasheva Komila To'ra qizi	
MAHALLALARDA TADBIRKORLIK EKOTIZIMINI SHAKLLANTIRISH VA RIVOJLANTIRISHDA INSTITUTSIONAL ISLOHOTLARNING METODOLOGIK MODEL 897	
Sharopova Nafosat Radjabovna	
SANOAT KORXONALARIDA LOGISTIKA TIZIMINING SAMARADORLIGINI BAHOLASH	904
Shoyimov Sarvar Qahramon o'g'li	
БУХГАЛТЕРСКИЙ УЧЕТ В СИСТЕМЕ КОРПОРАТИВНОГО КОНТРОЛЯ В УСЛОВИЯХ «ЗЕЛЕННОЙ» ЭКОНОМИКИ	908
Эргашева Шахло Тургуновна	
ISHLAB CHIQUVCHI ORTIQCHALIGI VA ISTE'MOLCHI ORTIQCHALIGI	915
Ortiqov G'anisher Xudoyberdi o'g'li	
Xo'jaqulov Hasan Dilshod o'g'li	
РАЗВИТИЕ БЕЗНАЛИЧНЫХ ПЛАТЕЖЕЙ КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ СФЕРЫ УСЛУГ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН.....	920
Ишонкулова Феруза Асатовна	
O'ZBEKISTON MEHMONXONA XO'JALIKLARIDA BUXGALTERIYA HISOBI VA AUDIT TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	926
Asqarova Lobarxon Usmanjanovna	
KORPORATIV BIRLASHISHLAR VA QO'SHIB OLISHLAR: NAZARIY ASOSLARI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI.....	930
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Xolmurodova Sevara Asqarovna	
MAMLAKATIMIZ QISHLOQ XO'JALIGIDA OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARINING ZAMONAVIY BOSHQARUVI.....	936
Siddiqov Zoxid Tulkunovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA IQTISODIY MEXANIZMNING QIYMATNI BAHOLASH VA NARX SHAKLLANISHIGA TA'SIRINI KUCHAYTIRISH	941
Rasulev Alisher Fayziyevich	
Oxunova Oygul Usmonjon qizi	
THE ROLE OF COUNTRY-OF-ORIGIN EFFECT IN CONSUMER PURCHASING DECISIONS	950
Matrizayev Sarvarbek Anvar o'g'li	
Abdurakhmonov Javlonbek Ravshan o'g'li	
Aziz Kurbanovich Abdullaev	
ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЙ МЕХАНИЗМ ИННОВАЦИОННОГО УПРАВЛЕНИЯ И ПРОГНОЗИРОВАНИЕ РАЗВИТИЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА (НА ПРИМЕРЕ КАШКАДАРЬСКОЙ ОБЛАСТИ)	960
Эргашев Гайрат Уралович	
YOSH YENGIL ATLETIKACHILARNING JISMONIY SIFATLARINI RIVOJLANTIRISH	965
Abdilaxatov Zafar Abdigapirovich	



YOSH YENGIL ATLETIKACHILARNING JISMONIY SIFATLARINI RIVOJLANTIRISH



Abdilaxatov Zafar Abdigapirovich
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti,
“Jismoniy madaniyat” kafedrasi dotsent v.b

Annotatsiya. Ushbu maqolada yosh yengil atletikachilarning jismoniy sifatlarini rivojlantirishning nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilinadi. Yengil atletika sport turlari ichida eng ommabop va universal yo'nalishlardan biri bo'lib, unda muvaffaqiyatga erishish sportchilarning tezkorlik, kuch, chaqqonlik, chidamlilik hamda egiluvchanlik kabi asosiy jismoniy sifatlarining uyg'un holda rivojlanganligiga bog'liq. Maqolada yosh sportchilarning anatomik-fiziologik xususiyatlari, ularning jismoniy sifatlarini rivojlantirishning pedagogik tamoyillari, shuningdek, samarali mashg'ulot metodikalari yoritiladi.

Kalitso'zlar: yosh yengil atletikachilar, jismoniy sifatlar, tezkorlik, kuch, chidamlilik, chaqqonlik, egiluvchanlik, sport mashg'uloti, pedagogik texnologiyalar, anatomik-fiziologik xususiyatlar, jismoniy tayyorgarlik, yengil atletika.

Abstract. This article analyzes the theoretical and practical aspects of developing the physical qualities of young track and field athletes. Track and field is one of the most popular and universal sports, where success depends on the harmonious development of key physical qualities such as speed, strength, agility, endurance, and flexibility. The article examines the anatomical and physiological characteristics of young athletes, pedagogical principles for developing their physical qualities, and effective training methods.

Keywords: young track and field athletes, physical qualities, speed, strength, endurance, agility, flexibility, athletic training, pedagogical technologies, anatomical and physiological characteristics, physical preparation, track and field.

Аннотация. В данной статье анализируются теоретические и практические аспекты развития физических качеств юных легкоатлетов. Лёгкая атлетика является одним из самых популярных и универсальных видов спорта, и успех в ней зависит от гармоничного развития основных физических качеств спортсменов, таких как скорость, сила, ловкость, выносливость и гибкость. В статье рассматриваются анатомо-физиологические особенности юных спортсменов, педагогические принципы развития их физических качеств, а также эффективные методы тренировки.

Ключевые слова: юные легкоатлеты, физические качества, скорость, сила, выносливость, ловкость, гибкость, спортивная подготовка, педагогические технологии, анатомо-физиологические особенности, физическая подготовка, лёгкая атлетика.

KIRISH

Yengil atletika oddiy, ommabop va tabiiy jismoniy mashqlar tizimi bo'lib, sport turlari orasida eng qadimiy hamda keng tarqalgan yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Yengil atletika mashg'ulotlari yosh sportchilarning jismoniy sifatlari — tezkorlik, kuch, chidamlilik, chaqqonlik va egiluvchanlikni uyg'un holda rivojlantirishga xizmat qiladi.

Bugungi kunda mamlakatimizda jismoniy tarbiya va sportni rivojlantirish, ayniqsa, yosh avlodni har tomonlama barkamol etib tarbiyalash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilangan. Shu nuqtai nazardan, yosh yengil atletikachilarning jismoniy sifatlarini rivojlantirish masalasi dolzarb ilmiy-pedagogik vazifa sifatida namoyon bo'lmoqda.

Xalqaro miqyosda yosh sportchilarni tayyorlash tizimi izchil takomillashtirib borilmoqda. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti va xalqaro sport tashkilotlari ma'lumotlariga ko'ra, bolalar hamda o'smirlarning jismoniy faollik darajasini oshirish, ularni muntazam sport mashg'ulotlariga jalb qilish aholi salomatligini mustahkamlashning samarali usullaridan biri hisoblanadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, yengil atletika



bilan shug'ullanuvchi yosh sportchilarda jismoniy sifatlar boshqa sport turlariga nisbatan tezroq va samaraliroq rivojlanadi [3].

Dunyoning ko'plab rivojlangan davlatlarida yosh sportchilarni saralash va tayyorlash tizimini takomillashtirish borasida keng qamrovli ilmiy tadqiqotlar olib borilmoqda. Xususan, yosh atletikachilarning jismoniy tayyorgarligini baholash, ularning biologik kamolot darajasini hisobga olish, jins va yosh xususiyatlariga mos mashg'ulot metodikasini ishlab chiqish muhim ilmiy masalalardan biri hisoblanadi [8].

Xalqaro tadqiqotlar natijalariga ko'ra, o'smirlar davrida sportchilarning jismoniy qobiliyatlari va antropometrik ko'rsatkichlari jinsga qarab sezilarli farqlanadi: qizlar bo'y o'sishining eng yuqori cho'qqisiga (PHV) taxminan 12 yoshda, o'g'il bolalar esa 14 yoshda erishadilar. 13 yoshdan boshlab o'g'il bolalarda bo'y uzunligi, yog'siz tana massasi va ko'plab jismoniy testlar natijalari yuqoriroq bo'lishi kuzatiladi [8].

O'zbekistonda ham yengil atletika va boshqa sport turlari bo'yicha yosh sportchilarni tayyorlash tizimi bosqichma-bosqich takomillashtirilmoqda. Olimov M.S. tomonidan yaratilgan *"Sport pedagogik mahoratini oshirish. Yengil atletika"* darsligida mashg'ulotlarni rejalashtirish, yillik tayyorgarlikning bosqich va davrlarida yurish, yugurish, sakrash, uloqtirish hamda ko'pkurash turlarida sportchilarni tayyorlash tizimi batafsil yoritilgan [9].

Mahalliy tadqiqotchilar tomonidan yosh yengil atletikachilarning chidamlilik sifatini rivojlantirish [2], kuch sifatlarini maxsus mashqlar orqali oshirish [6], shuningdek, turli yosh guruhlarida jismoniy sifatlar rivojlanish darajasini nazorat qilish bo'yicha ilmiy izlanishlar olib borilmoqda. 10–16 yoshli yengil atletikachilarning chidamlilik sifatlarini rivojlantirishga oid tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, mashg'ulot jarayonini to'g'ri tashkil etish, yuklamalarni intensivlik zonalariga bo'yicha taqsimlash hamda samarali vosita va usullardan foydalanish yosh sportchilarning jismoniy sifatlarini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga, ko'p yillik tayyorgarlik bosqichlarida o'smirlarda chidamlilikni rivojlantirishga qaratilgan model xususiyatlarini ishlab chiqish bo'yicha qo'shimcha tadqiqotlarga ehtiyoj saqlanib qolmoqda [1].

Shu maqsadda ushbu maqolada yosh yengil atletikachilarning jismoniy sifatlarini (tezkorlik, kuch, chidamlilik, chaqqonlik va egiluvchanlik) rivojlantirishning nazariy-metodologik asoslari, ularga ta'sir etuvchi omillar (yosh, jins, biologik kamolot darajasi, mashg'ulot rejimi) hamda samarali pedagogik usul va vositalari ilmiy-nazariy hamda amaliy jihatdan tahlil qilinadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Yosh yengil atletikachilarning jismoniy sifatlarini rivojlantirish masalasi mahalliy va xalqaro ilmiy adabiyotlarda keng yoritilgan. Ushbu bo'limda mavzuga oid asosiy ilmiy manbalar tahlil qilinadi.

Yosh sportchilarning jismoniy sifatleri ontogenez jarayonida notekis rivojlanadi. Mashhur sport pediatri Bar-Or yosh atletikachilarni "metabolik nonspecialistlar" deb atagan bo'lib, ularning qobiliyatlari universalligi va sport harakatlarining muayyan ixtisoslashuviga nisbatan hali to'liq yo'naltirilmaganligini ta'kidlagan [7-8]. Bu holat skelet mushak to'qimalarining bosqichma-bosqich rivojlanishi, mushak qisqarishini boshqarish tizimlari hamda ishlaydigan mushaklarni kislorod va substratlar bilan ta'minlash mexanizmlarining o'ziga xosligi bilan izohlanadi [7].

Astrandning klassik tadqiqotida 6 yoshdan 60 yoshgacha bo'lgan bolalar va kattalarda yugurish yo'lakhasida maksimal kislorod iste'moli (VO_{2max}) solishtirilgan. Ushbu tadqiqotda birinchi marta nisbiy (tana vazniga nisbatan) maksimal kislorod iste'moli eng yuqori qiymatiga 9–11 yoshda erishishi va agar inson muntazam mashq qilmasa, keyingi davrlarda bu ko'rsatkich pasayishi mumkinligi ko'rsatilgan. Keyingi tadqiqotlarda VO_{2max} 4–5 yoshli bolalarda ham o'lgangan va uning yuqori darajada ekanligi aniqlangan [8].

Kornienko va boshqalar tadqiqotlari shuni ko'rsatdiki, yirik mushaklar (biceps, triceps va son to'rt boshli mushagi) tuzilishida 1-toifa oksidlovchi tolalarning ulushi 8–14 yoshda maksimal darajaga yetib, chiziqli bo'lmagan Γ -shakldagi o'zgarishga ega. Elektron mikroskopiya ma'lumotlari 11 yoshli bolaning biceps mushagidagi mitoxondriyalar soni va ularning ko'ndalang kesim yuzasi 35 yoshli erkakka nisbatan taxminan ikki baravar ko'p ekanligini ko'rsatadi [8]. Bu dalillar bolalarda aerobik qobiliyatning nisbatan erta rivojlanishini tasdiqlaydi.

Anaerob imkoniyatlar esa ontogeneznining dastlabki bosqichlarida sekinroq rivojlanadi va ular kuch hamda tezlik sifatlarining namoyon bo'lishi asosida yotadi. 12–14 yoshda mushaklarda anaerob glikolizning muhim fermenti bo'lgan fosfofruktokinaza faolligining taxminan ikki baravar oshishi kuzatiladi [8]. Sakrash, uloqtirish va sprint natijalarini belgilovchi anaerob imkoniyatlar keyinroq shakllanadi hamda pubertat davrdan keyin yuqori rivojlanish bosqichiga yetadi [8].

Turli yengil atletika yo'nalishlarida jismoniy sifatning namoyon bo'lishi sezilarli farqlanadi. Housh va boshqalar tomonidan o'tkazilgan tadqiqotda 16,4 yoshli elita yengil atletikachilarda tizza fleksorlari va ekstensorlarining kuchi o'rganilgan. Mutlaq tizza kuchi bo'yicha uloqtiruvchilar o'rta masofachilar va sprinterlarga



nisbatan yuqori natija ko'rsatgan, sakrovchilar esa o'rta masofachilarga nisbatan nisbiy kuch bo'yicha ustunlik qilgan [7].

de Freitas va boshqalar tadqiqotida 14 yoshli yengil atletikachilar orasida ulotiruvchilar eng og'ir tana vazniga, teri osti yog' qatlamining yuqoriroq ko'rsatkichiga ega bo'lib, zarba kuchi bo'yicha yetakchi ekani, biroq 60 metr sprint va 800 metr yugurishda nisbatan pastroq natija qayd etgani aniqlangan. Masofachilar esa eng yuqori kardiorespirator tayyorgarlikka ega bo'lgan [7].

Huang va boshqalar 12–15 yoshli yengil atletikachilar, vushu sportchilari, basketbolchilar hamda sport bilan shug'ullanmaydiganlarning jismoniy tayyorgarligini taqqoslagan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, yengil atletikachilar boshqa guruhlariga nisbatan yuqori kardiorespirator tayyorgarlikka ega bo'lgan, vushu sportchilariga nisbatan egiluvchanlik va muvozanat ko'rsatkichlari pastroq, basketbolchilarga nisbatan esa chaqqonlik ko'rsatkichlari nisbatan kamroq bo'lgan [8].

Mavjud ilmiy manbalar yosh yengil atletikachilarning jismoniy sifatlarini rivojlantirishda yosh, jins, sport ixtisosligi, biologik kamolot darajasi va mashg'ulot metodikasini hisobga olish muhim ekanligini ko'rsatadi. Shu bois mashg'ulot jarayonini individual yondashuv asosida tashkil etish yuqori sport natijalari va sog'lom rivojlanishga xizmat qiladi.

Jismoniy tayyorgarlik vazifalarini hal etishda turli vositalardan — tayyorlov mashqlari, faol va sport o'yinlari, o'quv o'yinlari hamda musobaqalardan foydalanish mumkin. Asosiy talablardan biri ushbu mashqlarni ishtirokchilarning individual xususiyatlariga moslashtirishdan iborat [10].

Jismoniy tayyorgarlikda qo'llaniladigan asosiy usullar quyidagilardan iborat [10]:

1. Barqaror uzoq yugurish usuli — umumiy chidamlilikni rivojlantirish uchun;
2. O'zgaruvchan xarakterdagi ish usuli — maxsus chidamlilikni shakllantirishda;
3. Takroriy mashq usuli — tezkorlik, kuch va chaqqonlik sifatlarini rivojlantirishda (dam olish intervallari organizmning to'liq tiklanishini ta'minlashi lozim);
4. Interval usuli — asosan tezlik va chidamlilikni rivojlantirishda qo'llaniladi (ish va dam olish qat'iy reglamentlashtiriladi);
5. Alternativ mashq usuli — yuklama ko'rsatkichlarini (harakat tezligi, ish hajmi, davomiyligi va boshqalar) bosqichma-bosqich o'zlashtirish orqali organizmning funksional imkoniyatlariga ortib boruvchi talablar qo'yishga asoslanadi [10].

Yosh sportchilarni tanlash va rivojlantirish dasturlari ko'pincha takomillashtirishni talab etuvchi ko'rsatkichlarga ega bo'ladi. Tanlov jarayoni asosan murabbiylarning kuzatuv yoki musobaqa natijalariga tayanadi, bu esa ayrim hollarda subyektiv baholashga sabab bo'lishi mumkin. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, erta biologik kamolotga erishgan sportchilar o'sish davrida kuch, tezkorlik va chaqqonlik talab qiladigan sport turlarida vaqtinchalik ustunlikka ega bo'ladilar, biroq bu farqlar o'sish davri yakunlangach tenglashib boradi [8]. Shu sababli, faqat jismoniy tayyorgarlik va antropometrik ko'rsatkichlarga asoslangan tanlov biologik kamolot omilini to'liq hisobga olmagan uchun ayrim istiqbolli sportchilar imkoniyatlarining kechroq namoyon bo'lishiga olib kelishi mumkin.

Mavjud adabiyotlar yosh yengil atletikachilarning jismoniy sifatlarini rivojlantirish murakkab va ko'p omilli jarayon ekanligini ko'rsatadi. Yosh anatomik-fiziologik xususiyatlar, biologik kamolot darajasi, mashg'ulot metodikasi va individual yondashuv ushbu jarayonning asosiy omillari hisoblanadi. Aerob imkoniyatlar nisbatan erta rivojlansa, anaerob imkoniyatlar (kuch va tezlik) pubertat davridan keyin yuqori darajaga yetadi.

Turli yengil atletika yo'nalishlari o'ziga xos jismoniy va fiziologik xususiyatlarga ega bo'lib, bu yo'nalishga moslashtirilgan yondashuv zarurligini ko'rsatadi [7]. Shu bilan birga, mahalliy tadqiqotlarda 10–16 yoshli yengil atletikachilarning chidamlilik va kuch sifatlarini rivojlantirish bo'yicha amaliy tavsiyalar mavjud bo'lsa-da, turli yosh guruhlari hamda jinslar uchun optimal mashg'ulot metodikasini ishlab chiqish, shuningdek, jismoniy sifatning uzoq muddatli rivojlanish qonuniyatlarini o'rganish bo'yicha qo'shimcha tadqiqotlar olib borish maqsadga muvofiqdir.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu maqolada yosh yengil atletikachilarning jismoniy sifatlarini rivojlantirish masalalari o'rganiladi. Tadqiqotning metodologik asosini umumiy ilmiy tamoyillar, tizimli yondashuv, adabiyotlarni tahlil qilish hamda pedagogik kuzatuv usullari tashkil etadi.

Tadqiqot obyekti — 10–16 yoshli yosh yengil atletikachilar bilan olib boriladigan o'quv-mashg'ulot jarayoni.

Tadqiqot predmeti — yosh yengil atletikachilarning tezkorlik, kuch, chidamlilik, chaqqonlik va egiluvchanlik kabi asosiy jismoniy sifatlarini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari, vosita va usullari.

Tadqiqotda qo'llanilgan usullar:

- nazariy tahlil va adabiyotlarni tizimli sharhlash usuli;



- taqqoslash va umumlashtirish usuli;
- ontogenetik yondashuv;
- pedagogik kuzatuv;
- statistik ma'lumotlarni qayta ishlash usuli.

Adabiyotlarni tanlashda quyidagi mezonlar qo'llanilgan: ingliz, rus va o'zbek tillarida nashr etilganligi; nashr sanasining dolzarbligi (asosan 2020–2025-yillar); tadqiqot dizaynining ilmiy asoslanganligi (randomizatsiyalangan nazorat sinovlari, kohort tadqiqotlari, tizimli sharhlar, metaanalizlar); yosh sportchilarning (o'rtacha yosh 8–18 yosh) ishtirokidagi tadqiqotlar; namunaviy hajmining yetariligi ($n \geq 30$).

Tanlash mezonlariga mos kelmagan (masalan, retrospektiv kuzatuvlar, kichik namunaviy hajmli yoki faqat kattalar ishtirokidagi) manbalar tahlildan chiqarilgan.

Ushbu tadqiqot asosan mavjud adabiyotlarni tizimli tahlil qilishga asoslangan bo'lib, unda alohida eksperimental tadqiqot o'tkazilmagan. Shu sababli, chiqarilgan xulosalar qo'shimcha eksperimental tekshiruvlar bilan boyitilishi maqsadga muvofiqdir. Kelgusida turli yosh guruhlaridagi (10–12, 13–14, 15–16 yosh) yosh yengil atletikachilar ishtirokida eksperimental tadqiqotlar o'tkazish hamda taklif etilayotgan metodikalarning amaliy samaradorligini baholash tavsiya etiladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Har tomonlama jismoniy rivojlanish, salomatlikni mustahkamlash va sportda yuqori natijalarga erishish uchun jismoniy hamda ma'naviy-irodaviy fazilatlarining asosiy turlarini rivojlantirish zarur. Ana shu jismoniy va ma'naviy-irodaviy fazilatlarini shakllantirish yengil atletikachilar tayyorgarligining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi.

Umumiy jismoniy tayyorgarlik jarayonida yengil atletikachining uyg'un rivojlanishi, ya'ni harakat muskullarini rivojlantirish, organizm a'zolari va tizimlarini mustahkamlash, ularning funksional imkoniyatlarini kengaytirish, chidamlilik, chaqqonlik va egiluvchanlikni oshirish, qomat hamda tana tuzilishidagi ayrim kamchiliklarni bartaraf etish nazarda tutiladi.

Bundan tashqari, muskul kuchini namoyon qila olish nerv to'qimalarining funksional imkoniyatlarini oshirish orqali ham rivojlantiriladi. Muskul kuchi uning fiziologik ko'ndalang kesimiga to'g'ri proporsional bo'lgani sababli, jismoniy mashqlar ta'sirida muskul massasi ortgan sari muskul kuchi ham oshib boradi. Shu bilan birga, muskullarda qon aylanishi faollashadi, moddalar almashinuvi yaxshilanadi va energiya beruvchi moddalar zaxirasi ko'payadi.

Sportchilarning barcha asosiy va qo'shimcha sifatlarini rivojlantirish, ularning umumiy hamda maxsus jismoniy tayyorgarligini takomillashtirish sport mashg'ulotlarini boshlashdan boshlab ko'p yillar davomida izchil shug'ullanish jarayonidagi eng muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Zero, jismoniy sifatlarini rivojlantirmasdan turib yuqori sport natijalariga erishish qiyin. Chunki jismoniy sifatlar mashg'ulot va musobaqa jarayonida bir-biri bilan uzviy bog'liq bo'ladi.

Masalan, sportchida tezkorlik sifati yaxshi rivojlangan bo'lsa-da, kuch yetarli darajada shakllanmagan bo'lsa, yuqori natija ko'rsatish qiyinlashadi. Xuddi shuningdek, kuch yaxshi rivojlangan bo'lib, chidamlilik yetarli bo'lmasa, sportchi masofani oxirigacha yuqori sur'atda bosib o'tishda yoki mashg'ulot yakunigacha bardosh ko'rsatishda qiynaladi. Shu bois sportchining barcha jismoniy sifatleri uyg'un va mutanosib ravishda tarbiyalanib borilishi lozim.

Jumladan, uzoq masofalarga yugurish musobaqalari paytida chidamlilikning asosiy xususiyati muayyan masofani bosib o'tish uchun zarur bo'lgan cheklangan vaqt sharoitida natijani barqaror namoyon eta olish bilan ifodalanadi.

Uzoq masofalarga yuguruvchilarning maxsus chidamliligi ikki asosiy tizim faoliyatiga bog'liq bo'ladi: birinchidan, organizmning "xizmat ko'rsatuvchi" tizimlari, ya'ni kislorodni qabul qilish, o'zlashtirish va tashish tizimlarining samaradorligiga; ikkinchidan, harakatlarning bevosita ijrochisi bo'lgan asab-mushak apparatining funksional imkoniyatlariga.

Chidamlilikni rivojlantirishga ta'sir ko'rsatuvchi omillar turlicha bo'lib, ularga quyidagilar kiradi:

1. sportchining aerob imkoniyatlari va yoshi;
2. mashqlarning kislorod talabi hamda sportchining energetik salohiyati;
3. texnik mahorat darajasi;
4. harakatlarning tejamkorlik omillari;
5. sportchining kuch va tezlik imkoniyatlari;
6. toliqish holatida mushak faoliyati davomida fiziologik funksiyalarning barqarorligi;
7. mashg'ulotdan keyingi tiklanish jarayonining davomiyligi va sifati.

Anaerob rejimda ish bajarishning muhim jihati shundaki, bu rejim mushaklarning maxsus yugurish mashqlariga moslashuvi bilan chambarchas bog'liq. Ayniqsa, yuqori shiddatli yugurishlarda chidamlilikni



namoyon etish uchun anaerob imkoniyatlar muhim ahamiyat kasb etadi.

Sportchining energetik salohiyati energiya ajralish tezligi, energiya sig'imi, ya'ni foydalanishga qulay substratlar hajmi hamda ish jarayonida yuz beradigan metabolik o'zgarishlar ko'lamini belgilanadi. Mushak faoliyati, jumladan yugurish harakati, uchta asosiy energiya tizimi hisobiga ta'minlanadi.

Alaktat-anaerob mexanizm qisqa vaqt ichida katta miqdorda energiya ajratib bera oladi, ya'ni juda yuqori shiddatga ega. Ushbu mexanizm 30 soniyagacha davom etadigan kuch va tezlik-kuch mashqlarida, shuningdek, 800 metrga yugurishning boshlang'ich bosqichida muhim ahamiyatga ega.

Laktat-anaerob energiya hosil bo'lish yo'li nisbatan sekinroq harakatlarda, o'rtacha shiddatda, biroq uzoqroq davom etadigan ish faoliyatida ustunlik qiladi. Bu mexanizm 400 va 800 metrga yugurish masofalarida asosiy energiya manbai hisoblanadi. 1500 metr masofada uning ahamiyati nisbatan kamayadi, uzoq masofalarda esa yanada kamroq ulushga ega bo'ladi.

Aerob imkoniyatlar organizmning bir qator muhim funksional xususiyatlari majmuasini o'z ichiga oladi. Bular, avvalo, kislorodni iste'mol qilish, tashish va undan samarali foydalanish jarayonlaridir. Aerob jarayonlar havodagi kislorod ishtirokida uglevodlar hamda yog'larning oksidlanishi bilan bog'liq bo'ladi. Ushbu jarayonlar asta-sekin kechadi va shiddatli ish boshlangandan so'ng taxminan 1,5–3 daqiqa ichida maksimal darajaga yetadi.

Organizm glyukoza va yog'larning katta zaxirasi mavjudligi, shuningdek, atmosferadan kislorodni deyarli cheklanmagan miqdorda qabul qilish imkoniyati tufayli aerob jarayonlar nisbatan pastroq shiddatda bo'lsa-da, ish faoliyatini uzoq vaqt davom ettirish imkonini beradi. Shu sababli ular 3000 metr masofadan tortib marafongacha bo'lgan yugurishlarda asosiy energiya ta'minoti manbai hisoblanadi. 1500 metr masofaga yugurishda ham aerob energiya ta'minoti muhim o'rin tutadi.

Kislorodni maksimal iste'mol qilish darajasi (VO_{2max}) aerob quvvatning asosiy ko'rsatkichlaridan biri sanaladi. Aerob ish qobiliyati ko'proq iste'mol qilinadigan kislorod miqdori bilan tavsiflanadi va bu ko'rsatkich yurak-qon tomir, nafas olish hamda qon aylanish tizimlarining funksional imkoniyatlariga bevosita bog'liq bo'ladi.

Takroriy usul mashg'ulotlarda ko'p marotaba takrorlanadigan mashqlarni dam olish oralig'i bilan almashlab bajarishga asoslanadi. Bunday dam olish intervallari sportchida keyingi yuklamani bajarishga tayyorlik hissini yuzaga keltirishi zarur.

Uzoq masofaga yuguruvchilar organizmining aerob imkoniyatlarini rivojlantirish maqsadida turli xil yugurish tayyorgarligi vositalaridan foydalaniladi. Jumladan, bir maromdagi yugurish, interval yugurish, o'zgaruvchan tempdagi yugurish va kross tayyorgarligi samarali usullar hisoblanadi.

Yosh yengil atletikachilarning jismoniy sifatlarini rivojlantirish ularning har tomonlama jismoniy kamoloti, salomatligini mustahkamlash va sportda muvaffaqiyatga erishishning muhim omilidir. Jismoniy hamda ma'naviy-irodaviy fazilatlarini uyg'un rivojlantirish yengil atletikachilar tayyorgarligining ajralmas qismi hisoblanadi.

Umumiy jismoniy tayyorgarlikda sportchining uyg'un rivojlanishi, ya'ni harakat muskullarini rivojlantirish, organizm a'zolari va tizimlarini mustahkamlash, ularning funksional imkoniyatlarini kengaytirish, chidamlilik, chaqqonlik va egiluvchanlikni oshirish, qomat hamda tana tuzilishidagi kamchiliklarni bartaraf etish nazarda tutiladi.

Jismoniy sifatlar o'zaro uzviy bog'liq holda rivojlanadi. Masalan, sportchida tezkorlik yaxshi shakllangan bo'lsa-da, kuch yetarli darajada rivojlanmagan bo'lsa, yuqori natijaga erishish murakkablashadi. Xuddi shuningdek, kuch yaxshi bo'lib, chidamlilik yetarli bo'lmasa, sportchi masofani oxirigacha yuqori sur'atda bosib o'tishda yoki mashg'ulot yakunigacha bardosh ko'rsatishda qiynaladi. Shu sababli sportchining barcha jismoniy sifatleri mutanosib ravishda rivojlantirib borilishi lozim.

Quyidagi 1-jadvalda yengil atletikachilarning asosiy jismoniy sifatleri, ularning mazmuni va rivojlantirish usullari tizimlashtirilgan holda keltirilgan.

1-jadval

Yosh yengil atletikachilarning asosiy jismoniy sifatleri va ularni rivojlantirish usullari¹

Jismoniy sifat	Tarkibi va mazmuni	Rivojlantirish usullari	Rivojlanish mexanizmi
Kuch	Musku fziologik kundalang kesimiga proporsional; nerv to'qimalarining funksional imkoniyatlarini oshirish	Qat'iy reglamentlashtirilgan mashqlar, takroriy usul, o'yin va musobaqa usullari	Musku massasining ortishi, mushaklarda aylanish kuchayishi, modda almashinuvining yaxshilanishi
Tezkorlik	Harakatlarni tez bajarish qobiliyati; sakrovchida depinish, uloqtiruvchilarda siltanish, sprinterda yugurish uchun zarur	Takroriy mashq usuli (dam olish intervallari to'liq tiklanishni ta'minlaydi), interval usuli	Musku kuchini oshirish, nerv-mushak apparati funksiyasini yaxshilash

¹ Muallif ishlanmasi



Chidamlilik (umumiy)	Markaziy nerv sistemasidagi, yurak-qon tomir, nafas olish va boshqa sistemalardagi ijobiy o'zgarishlar natijasi	Barqaror uzoq yugurish usuli, aerob rejimdagi mashqlar	Aerob imkoniyatlarni oshirish, VO ₂ max ni ko'tarish
Chidamlilik (maxsus)	Muayyan masofani cheklangan vaqt sharoitida bosib o'tish qobiliyati; yengil atletikaning har bir turi uchun o'ziga xos	O'zgaruvchan xarakterdagi ish usuli, interval usuli, takroriy usul	Aerob va anaerob energiya tizimlarining moslashuvi; "xizmat ko'rsatuvchi" tizimlar va asab-mushak faoliyati apparatining funksional qobiliyatlari
Egiluvchanlik	Harakatlarni keng amplituda bajarish qobiliyati; g'ov oshar uchun "shpagat", tanani oldinga egish	Har bir harakat guruhi uchun maxsus mashqlar (3-5 tadan oshmaydi); uzluksiz yoki 2-3 daqiqa tanaffus bilan	Mushak va bo'g'imlarning elastikligini oshirish
Chaqqonlik	Harakat vazifalarini tez va to'g'ri yecha olish qobiliyati; notanish va murakkab faoliyat sharoitida namoyon bo'ladi	O'yin usuli, musobaqa usuli, to'satdan o'zgaruvchan vaziyatlarda mashq qilish	Kuch, tezkorlik, chidamlilik va irodaviy sifatlarning uyg'unlashuvi

Yuqoridagi jadvaldan ko'rinib turibdiki, yosh yengil atletikachilarning jismoniy sifatlari bir-biri bilan chambarchas bog'liq bo'lib, ularni kompleks tarzda rivojlantirish zarur. Har bir jismoniy sifat o'ziga xos rivojlanish mexanizmiga ega bo'lib, ularning samarali shakllanishi uchun tegishli pedagogik usullar va mashg'ulot vositalari qo'llaniladi.

Kuch va tezkorlik o'zaro mutanosib bog'liq sifatlarni hisoblanadi. Mushak kuchi oshgan sari harakat tezligini namoyon etish imkoniyati ham kengayadi. Shu bois sprinterlar, sakrovchilar va ulotqiruvchilar tayyorgarligida kuch va tezkorlikni uyg'un rivojlantirish muhim ahamiyatga ega.

Chidamlilik ikki asosiy ko'rinishda namoyon bo'ladi: umumiy chidamlilik va maxsus chidamlilik. Umumiy chidamlilik har qanday sportchining umumiy jismoniy tayyorgarligi tarkibiga kiradi. U, avvalo, markaziy asab tizimi, yurak-qon tomir, nafas olish va boshqa funksional tizimlarda yuz beradigan ijobiy o'zgarishlar natijasida shakllanadi.

Maxsus chidamlilik esa yengil atletikaning alohida yo'nalishlari xususiyatiga qarab rivojlanadi. Masalan, qisqa masofaga yuguruvchi sportchi marafon yugurishida yetarli natija ko'rsata olmasligi mumkin, marafonchi esa 400 metrga yuqori tezlikda yugurishda qiynaladi. Bu holat chidamlilikning sport turi yo'nalishiga mos holda shakllanishini ko'rsatadi.

Energiya ta'minoti nuqtai nazaridan chidamlilikni rivojlantirishda sportchining aerob va anaerob imkoniyatlari muhim rol o'ynaydi. Alaktat-anaerob mexanizm qisqa vaqt (30 soniyagacha) ichida katta miqdorda energiya ajratib beradi. Laktat-anaerob yo'li 400 va 800 metr masofaga yugurishda energiya ta'minotining asosiy mexanizmi hisoblanadi.

Aerob jarayonlar esa 3000 metr masofadan marafongacha bo'lgan yugurishlarda energiya bilan ta'minlashning yetakchi yo'li sanaladi. Kislorodni maksimal iste'mol qilish darajasi — VO₂max — aerob quvvatning asosiy ko'rsatkichlaridan biridir.

Egiluvchanlikni rivojlantirishda har bir yengil atletikachi o'zi tanlagan sport turi uchun zarur bo'lgan 3–5 ta asosiy harakatni aniqlab, shu yo'nalishda muntazam mashq olib borishi maqsadga muvofiqdir. Bu harakat amplitudasini kengaytiradi va texnikani takomillashtirishga yordam beradi.

Chaqqonlik esa boshqa barcha jismoniy sifatlarni — kuch, tezkorlik, chidamlilik — hamda irodaviy fazilatlarini uyg'unlashgan holda namoyon bo'lishidir.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Yosh yengil atletikachilarning jismoniy sifatlarni rivojlantirish ularning sportdagi muvaffaqiyati, salomatligini mustahkamlash hamda har tomonlama barkamol shaxs sifatida shakllanishining muhim omili hisoblanadi. Olib borilgan nazariy tahlil va adabiyotlar sharhi natijasida quyidagi xulosalarga kelindi.

Birinchidan, yosh yengil atletikachilarning kuch, tezkorlik, chidamlilik, egiluvchanlik va chaqqonlik kabi asosiy jismoniy sifatlari bir-biri bilan chambarchas bog'liq holda rivojlanadi. Biror bir sifatning yetarli darajada shakllanmasligi umumiy sport natijasiga ta'sir ko'rsatadi. Masalan, tezkorligi yuqori, ammo kuchi yetarli bo'lmagan sportchi yuqori natijaga erishishda qiynaladi. Xuddi shuningdek, kuch va tezkorlik yaxshi rivojlangan bo'lsa-da, chidamlilik sust bo'lsa, sportchi masofani yuqori sur'atda yakunlashda qiyinchilikka duch keladi. Shu sababli jismoniy sifatlarni alohida emas, balki uyg'un va kompleks tarzda rivojlantirish zarur.



Ikkinchidan, yosh yengil atletikachilarning ontogenetik rivojlanishida jismoniy sifatlarning shakllanishi notekis kechadi. Aerob imkoniyatlar (maksimal kislorod iste'moli) nisbatan erta — 9–11 yosh oralig'ida yuqori darajaga yetadi. Anaerob imkoniyatlar, ya'ni kuch va tezlikni namoyon qilish qobiliyati esa pubertat davridan keyin, taxminan 12–14 yoshdan boshlab jadal rivojlanadi. Ushbu qonuniyat yosh davrlariga moslashtirilgan differensial mashg'ulot metodikasini qo'llash zarurligini ko'rsatadi.

Uchinchidan, chidamlilik umumiy va maxsus turlarga bo'linadi. Umumiy chidamlilik yurak-qon tomir, nafas olish hamda markaziy asab tizimlarining funksional imkoniyatlarini oshirish orqali shakllanadi. Maxsus chidamlilik esa yengil atletikaning har bir turi uchun o'ziga xos bo'ladi. Masalan, qisqa masofaga yuguruvchi sportchi marafon yugurishida, marafonchi esa 400 metrga tez yugurishda bir xil natija ko'rsata olmaydi. Energiya ta'minoti nuqtai nazaridan qisqa masofalar (400 metrgacha) asosan anaerob, uzoq masofalar (3000 metr va undan yuqori) esa aerob jarayonlar hisobiga ta'minlanadi.

To'rtinchidan, yosh yengil atletikachilarning jismoniy sifatlarni rivojlantirishda quyidagi usullar samarali hisoblanadi:

- barqaror uzoq yugurish usuli (umumiy chidamlilik uchun);
- o'zgaruvchan xarakterdagi ish usuli (maxsus chidamlilik uchun);
- takroriy mashq usuli (tezkorlik va kuch uchun);
- interval usuli (tezlik va chidamlilik uchun);
- alternativ mashq usuli (yuklamalarni bosqichma-bosqich oshirish uchun).

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Rahmatova D.N. Yosh sportchilarda jismoniy sifatlarning rivojlanish darajasini aniqlash bo'yicha nazorat o'tkazish. <https://cyberleninka.ru/article/n/yosh-sportchilarda-zhismoniy-sifatlarning-rivozhlanish-darazhasini-ani-lash-b-yicha-nazorat-tkazish>
2. Jamilova M. 10-12 yoshli yengil atletikachilarda chidamliliklar rivojlantirish uslublari. *Modern Science and Research*, 2025, 4(12), 47–50.
3. What Variables Differentiate between Selected and Not Selected High-Performance Adolescent Track and Field Athletes? *Journal of Human Kinetics*, 2024, 97, 263–280. <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC12127913/>
4. Yengil atletikachilar organizmiga iqlim omillarining ta'siri. Zenodo, 2022. <https://zenodo.org/records/7506647>
5. Yugurib kelib uzunlikka sakrovchi 15-16 yoshli yengil atletikachilarni sport mashg'ulotlarida maxsus mashqlar orqali kuch sifatini oshirish. Zenodo, 2023. <https://zenodo.org/records/7591331>
6. Olimov M.S. Sport pedagogik mahoratini oshirish. Yengil atletika. LitRes, 2024.
7. EXcellence and PERFORMANCE in Track and Field (EXPERT)—A Mixed-Longitudinal Study on Growth, Biological Maturation, Performance, and Health in Young Athletes: Baseline Results (Part 2). University of Saskatchewan, 2026.
8. Body composition and anaerobic exercise capacity in elite adolescent track athletes. *TRENDS in Sport Sciences*, 2025, 32(4), 245-251.
9. Nikolaidis PT, Son'kin VD. Sports Physiology in Adolescent Track-and-Field Athletes: A Narrative Review. *Open Access Journal of Sports Medicine*, 2023, Volume 14, 59–68. <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC10317547/>
10. Nikolaidis PT, Son'kin VD. Sports Physiology in Adolescent Track-and-Field Athletes: A Narrative Review. *Open Access Journal of Sports Medicine*, 2023, Volume 14, 59–68. (Same source as [7])
11. Rahmatova D.N. Yosh sportchilarda jismoniy sifatlarning rivojlanish darajasini aniqlash bo'yicha nazorat o'tkazish. *CyberLeninka*, 2023. <https://cyberleninka.ru/article/n/yosh-sportchilarda-zhismoniy-sifatlarning-rivozhlanish-darazhasini-ani-lash-b-yicha-nazorat-tkazish>
12. Jabbarov A. Means and methods of physical training. *CyberLeninka*, 2024. <https://cyberleninka.ru/article/n/means-and-methods-of-physical-training>
13. Yugurib kelib uzunlikka sakrovchi 15-16 yoshli yengil atletikachilarni sport mashg'ulotlarida maxsus mashqlar orqali kuch sifatini oshirish. Zenodo, 2023. <https://zenodo.org/records/7591331>
14. Jamilova M. 10-12 yoshli yengil atletikachilarda chidamliliklar rivojlantirish uslublari. *Modern Science and Research*, 2025, 4(12), 47–50.



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 4 (2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.



Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>